

ΠΑΡΑΚΟΛΟΫΘΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΪΩΣΗΣ ΤΗΣ ΒΛΑΒΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ 2021

ΣΥΝΟΠΤΙΚΉ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

® Συσχέτιση -

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μείωσης της Βλάβης, 2022.

Η παρούσα έκδοση του Correlation - European Harm Reduction Network προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Το έργο αυτό υποστηρίχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το Correlation - European Harm Reduction Network συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Συνιστώμενη παραπομπή:

Rigoni, R.; Tammi, T.; van der Gouwe, D.- Moura, J.; Prins-Shiffer, K (2022).

Civil Society Monitoring of Harm Reduction in Europe, 2021.

Data Report. Amsterdam,

Correlation – European Harm Reduction Network.

*Για την πλήρη έκθεση - Civil Society Monitoring of Harm Reduction in Europe, 2021. Data Report - παρακαλούμε μεταβείτε στη διεύθυνση <https://www.correlation-net.org/monitoring>

Correlation – European Harm Reduction Network

c/o Foundation De REGENBOOG GROEP

Droogbak 1d

1013 GE Amsterdam

The Netherlands

www.correlation-net.org

Correlation - European Harm Reduction Network is co-funded by the European Union

ΠΑΡΑΚΟΛΟΫΘΗΣΗ
ΤΗΣ ΜΕΪΩΣΗΣ ΤΗΣ
ΒΛΑΒΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΏΠΗ
ΑΠΌ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΊΑ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΏΝ
2021

ΣΥΝΟΠΤΙΚΉ ΠΑΡΟΥΣΊΑΣΗ

Πίνακας περιεχομένων

Εστιακά σημεία C-EHRN	6
Εισαγωγή	8
Συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη χάραξη πολιτικής	10
Βασικές υπηρεσίες μείωσης της βλάβης	12
Ηπατίτιδα C	13
Πρόληψη της υπερβολικής δόσης (Overdose Prevention – OD)	15
Νέες τάσεις για τα φάρμακα (New Drug Trends - NDT)	17
COVID-19 και υπηρεσίες μείωσης της βλάβης	18

Εστιακά σημεία C-EHRN¹

Χώρα	Πόλη	Οργάνωση
Αλβανία	Τίρανα	Aksion Plus
Αυστρία	Βιέννη	Suchthilfe Wien gGmbH
Βέλγιο	Αμβέρσα	GIG - NGO Free Clinic
Κροατία	ΡΙΕΚΑ	NGO “Vida” Rijeka
Κύπρος	Λευκωσία	Cyprus National Addictions Authority
Τσεχία	Πράγα	SANANIM z.ú.
Δανία	Κοπεγχάγη	Health Team for the Homeless
Εσθονία	Ταλίν	NGO Convictus Eesti
Φινλανδία	Ελσίνκι	A-Clinic Foundation (ACF)
Γαλλία	Παρίσι	Fédération Addiction
Γεωργία	Τιφλίδα	Georgian Harm Reduction Network
Γερμανία	Βερολίνο	Deutsche Aidshilfe
Ελλάδα	Αθήνα	Positive Voice (Greek Association of PLWHIV)
Ουγγαρία	Βουδαπέστη	Rights Reporter Foundation
Ιρλανδία	Δουβλίνο	Ana Liffey Drug Project
Ιταλία	Milan Ρώμη	Fondazione LILA Milano Forum Droghe

¹ Παρακαλείστε να συμβουλευτείτε την πλήρη έκθεση για έναν εκτεταμένο κατάλογο με όλους τους άλλους συντελεστές.

Χώρα	Πόλη	Οργάνωση
Λουξεμβούργο	Λουξεμβούργο	Jugend - an Drogenhëllef
Μάλτα	Αγία Λουκία	Harm Reduction Malta
Μαυροβούνιο	Ποντγκόριτσα	NGO Juventas
Βόρεια Μακεδονία	Σκόπια	Healthy Option Project Skopje HOPS
Πολωνία	Κρακοβία	MONAR Association
Πορτογαλία	Εθνικό επίπεδο	APDES and R3
Ρουμανία	Βουκουρέστι	ARAS
Ρωσία	Αγία Πετρούπολη	Charitable Fund “Humanitarian Action”
Σερβία	Novi Sad	Prevent
Σλοβακία	Μπρατισλάβα	Odyseus
Σλοβενία	Λιουμπλιάνα	Association Stigma
Ισπανία	Βαρκελώνη	Creu Roja Catalunya
Σουηδία	Στοκχόλμη	Stockholm Drug Users Union
Ελβετία	Bern	Infodrog
Ολλανδία	Άμστερνταμ	Mainline Foundation
Ουκρανία	Κίεβο	ICF “AIDS Foundation East-West” (AFEW-Ukraine)
Ηνωμένο Βασίλειο	Γλασκώβη Λονδίνο	Scottish Drugs Forum Release

Εισαγωγή

Ο κύριος στόχος και σκοπός των δραστηριοτήτων παρακολούθησης του δικτύου Correlation - European Harm Reduction Network (C-EHRN) είναι η βελτίωση της γνώσης και της πληροφόρησης και η συμπλήρωση των ήδη υπάρχοντων δεδομένων και προσπάθειών παρακολούθησης στην Ευρώπη σε συγκεκριμένους τομείς μείωσης της βλάβης με βάση την οπτική των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ). Η συλλογή δεδομένων μας βοηθά να αξιολογήσουμε την εφαρμογή ορισμένων πολιτικών για τα ναρκωτικά και την υγεία σε εθνικό και τοπικό επίπεδο και υποστηρίζει τις προσπάθειες συνηγορίας μας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και σε επίπεδο κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Η παρακολούθηση της μείωσης της βλάβης υπό την ηγεσία της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στη βελτίωση παροχής υπηρεσιών και να συμβάλει στη δημιουργία κρίσιμων δεδομένων για σκοπούς συνηγορίας. Οι ΟΚΠ εργάζονται άμεσα για και με τα άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών (AMEA) και έχουν καλή κατανόηση των καθημερινών τους αναγκών. Οι γνώσεις τους εκ των έσω είναι κρίσιμες για την ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών και πρακτικών για τα ναρκωτικά.

Το C-EHRN δημοσιεύει μια έκθεση σχετικά με την παρακολούθηση της μείωσης της βλάβης από την κοινωνία των πολιτών στην Ευρώπη από το 2019. Συγκεντρώνει δεδομένα σχετικά με τις εμπειρίες των παρόχων υπηρεσιών μείωσης της βλάβης και των χρηστών των υπηρεσιών στην πρώτη γραμμή, βασιζόμενο σε ένα δίκτυο εθνικών εστιακών σημείων (focal points -FPs) στην Ευρώπη. Για την παρακολού-

θηση του 2021, το C-EHRN περιλαμβάνει 35 FPs σε 34 χώρες, όπως φαίνεται στον παρακάτω χάρτη. Τα FP συνέλεξαν επίσης δεδομένα από τοπικούς εμπειρογνώμονες και συνεισφέροντες, με αποτέλεσμα περισσότερες από εκατό οργανώσεις και άτομα από 34 ευρωπαϊκές χώρες να συνεισφέρουν στην παρούσα έκθεση παρακολούθησης. Για να αποκτήσουμε εικόνα σε επίπεδο εφαρμογής και να επωφεληθούμε από τις εμπειρίες και την εμπειρογνωμοσύνη των FPs, η παρακολούθηση επικεντρώνεται κυρίως σε πόλεις και όχι σε χώρες.

Χάρτης: Τοποθεσία των εστιακών σημείων
(FPs) του C-EHRN το 2021

Συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη χάραξη πολιτικής

Μια ζωτικής σημασίας πτυχή στην αποτελεσματική χάραξη πολιτικής για τα ναρκωτικά είναι η συμμετοχή και η στενή επαφή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Χρησιμοποιώντας την παρακολούθηση της μείωσης της βλάβης υπό την ηγεσία της κοινωνίας των πολιτών στην Ευρώπη, το C-EHRN χαρτογράφησε αν και πώς συμβαίνει αυτή η συμμετοχή στην Ευρώπη σε εθνικό και τοπικό επίπεδο μέσα από την οπτική των FPs του. Έγιναν συγκρίσεις μεταξύ των ευρημάτων του 2020 και του 2021, όπου ήταν δυνατόν.

Τόσο το 2020 όσο και το 2021, πάνω από το 80% (26 από τα 35) των FPs δήλωσαν ότι υπάρχει διαρθρωτική συνεργασία μεταξύ των ΟΚΠ και των φορέων χάραξης πολιτικής στις χώρες και τις πόλεις τους. Αυτό ίσχυε επίσης και για το 80% περίπου των οργανώσεων μείωσης της βλάβης που συμμετείχαν άμεσα στη διαρθρωτική συνεργασία με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σχετικά με την πολιτική για τα ναρκωτικά. Τα πιο συχνά αναφερόμενα είδη συνεργασίας σε εθνικό επίπεδο ήταν μηχανισμοί μεσαίου επιπέδου, συμπεριλαμβανομένων των διαβουλεύσεων και του διαλόγου. Οι FPs ανέφεραν ότι πρόκειται για ενημέρωση σε τοπικό επίπεδο, η οποία αποτελεί τη χαμηλότερη μορφή συνεργασίας.

Και για τα δύο έτη, η συμμετοχική ανταλλαγή των FPs με τους δήμους (τοπικό επίπεδο) και τις κυβερνήσεις (εθνικό επίπεδο) περιγράφεται ως συμμετοχή σε φόρουμ και συναντήσεις, διάλογος και συζητήσεις

με διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς. Η πλειονότητα (πάνω από το 60%) των FPs σε εθνικό επίπεδο συμφωνεί ότι οι ανταλλαγές μεταξύ κυβερνήσεων και ΟΚΠ αποσκοπούν στη συλλογή στοιχείων για την κατανόηση σχετικά με τις νέες εξελίξεις, τις τάσεις και τα προβλήματα σε επίπεδο βάσης. Περισσότεροι από τους μισούς πιστεύουν επίσης ότι οι ανταλλαγές αποσκοπούν στην ενημέρωση των ΟΚΠ για τις πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις στο ίδιο επίπεδο. Σε γενικές γραμμές, οι FPs θεωρούν τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών ως μονόδρομη ροή πληροφοριών από την κυβέρνηση προς την κοινωνία των πολιτών. Οι ομοιότητες στα ευρήματα μεταξύ 2020 και 2021 υποδηλώνουν ότι δεν έχει υπάρξει βελτίωση σε μια πιο διαδραστική και εποικοδομητική ανταλλαγή απόψεων μεταξύ κυβερνήσεων και ΟΚΠ σε εθνικό επίπεδο.

Βλέποντας τη θετική πλευρά, σχεδόν οι μισοί (45%) των FPs συμφωνούν ότι οι κυβερνήσεις είναι εύκολο να προσεγγιστούν σε εθνικό επίπεδο και οι ΟΚΠ μπορούν να τις επικρίνουν χωρίς επιπτώσεις ή περιοχές στον προϋπολογισμό. Ωστόσο, πάνω από τους μισούς διαφωνούν ότι η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των ΟΚΠ και των κυβερνήσεων είναι ισορροπημένη και οργανωμένη με διαφάνεια. Διαφωνούν επίσης ότι η κυβέρνηση είναι ανοικτή στις πρωτοβουλίες των ΟΚΠ, ότι ακούει και λαμβάνει υπόψη τις εισηγήσεις των ΟΚΠ κατά τη λήψη αποφάσεων και ότι παρέχει επαρκή χρηματοδότηση.

Σύμφωνα με τα ευρήματα του 2020, οι περισσότερες οργανώσεις των FPs το 2021 είναι μέλη ενός δικτύου της κοινωνίας των πολιτών ή μιας εθνικής πλατφόρμας για τη μείωση της βλάβης, ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή αναπτυξιακής βοήθειας. Επίσης, και για τα δύο έτη, οι περισσότερες οργανώσεις ΠΠFPs (69%) συμβάλλουν στην υποβολή στοιχείων στη χώρα τους.

Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις για τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, όπως η έλλειψη διαφάνειας, χρηματοδότησης και εκπροσώπησης των διαφόρων υπηρεσιών. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών δεν άλλαξε πολύ κατά το προηγούμενο έτος και παρέμεινε υποτυπώδης όσον αφορά την ανάπτυξη και την εφαρμογή της χάραξης πολιτικής σχετικά με τα ναρκωτικά.

Βασικές υπηρεσίες μείωσης της βλάβης

Υπάρχουν ανεπαρκείς υπηρεσίες μείωσης της βλάβης σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές πόλεις που συμμετέχουν στην παρακολούθηση. Μόνο το 30% των FPs θεώρησε ότι οι υπηρεσίες μείωσης της βλάβης στην πόλη τους ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ατόμων που κάνουν χρήση ναρκωτικών. Τα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ναρκωτικών (οπιοειδών ή διεγερτικών) και τα άτομα που βιώνουν έλλειψη στέγης είναι συνήθως οι κύριοι στόχοι των διαθέσιμων υπηρεσιών. Οι πιο διαδεδομένες υπηρεσίες ήταν τα προγράμματα ανταλλαγής βελόνων και συριγγών, η θεραπεία με οπιοειδείς αγωνιστές και η εργασία προσέγγισης. Από την άλλη πλευρά, τα άτομα που κάνουν ενδορρινική χρήση ναρκωτικών ή καπνίζουν, καθώς και οι μετανάστες, οι νέοι, οι ΛΟΑΤΚΙ και τα άτομα που βρίσκονται στη φυλακή, έχουν λιγότερη πρόσβαση σε υπηρεσίες μείωσης της βλάβης.

Οι περισσότερες υπηρεσίες μείωσης της βλάβης στις πόλεις των FPs συνεργάζονται με άλλες υπηρεσίες που απευθύνονται σε βασικούς πληθυσμούς. Η συνεργασία φαίνεται να είναι εξίσου καλή με τις υπηρεσίες που βοηθούν τα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση οπιοειδών ή διεγερτικών, γυναίκες που κάνουν χρήση ναρκωτικών και άτομα που βιώνουν έλλειψη στέγης. Η συνεργασία είναι πιο δύσκολη (και μερικές φορές ανύπαρκτη) σχετικά με τις υπηρεσίες που βοηθούν τους μετανάστες, τους νέους, τα άτομα που βρίσκονται σε φυλακές και τα άτομα που ασκούν χημικό σεξ. Η μη συνεργασία μπορεί επίσης να οφείλεται στην έλλειψη υπηρεσιών που προσφέρονται σε αυτούς τους πληθυσμούς.

Στην Ευρώπη, οι υπηρεσίες μείωσης της βλάβης είναι γενικά περισσότερο διαθέσιμες ή προσβάσιμες στις δυτικές χώρες απ' ό,τι στις ανατολικές. Η σύγκριση αυτή είναι παρόμοια για τις πρωτεύουσες σε σχέση με τις μικρές πόλεις/αγροτικές περιοχές, καθώς οι μεγαλύτερες πόλεις παρέχουν συνήθως τις περισσότερες υπηρεσίες. Το 91% των FPs του C-EHRN θεώρησαν ότι η κάλυψη των υπηρεσιών στην πόλη τους είναι καλύτερη από τη συνολική κατάσταση στην εκάστοτε χώρα. Αυτό αντανakλά το γεγονός ότι τα περισσότερα FPs βρίσκονται σε μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις. Οι ανεπαρκείς υπηρεσίες μείωσης της βλάβης μπορεί να σχετίζονται με την έλλειψη χρηματοδότησης και πολιτικής υποστήριξης.

Ηπατίτιδα C

Στην Ευρώπη, τα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ναρκωτικών ευθύνονται για τα περισσότερα νέα κρούσματα μόλυνσης από τον ιό της ηπατίτιδας C (HCV), ενώ εκτιμάται ότι δύο εκατομμύρια άνθρωποι ζουν με τη μόλυνση. Παρ' όλα αυτά, η διάγνωση και η θεραπεία για τον HCV σε αυτόν τον πληθυσμό είναι ανεπαρκείς, ενώ απαιτείται πολύ μεγαλύτερη υποστήριξη σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες.

Το πρόβλημα δεν φαίνεται να είναι η έλλειψη κατάλληλης καθοδήγησης. Σχεδόν όλες οι χώρες διαθέτουν και χρησιμοποιούν είτε τις εθνικές τους κατευθυντήριες γραμμές, είτε τις κατευθυντήριες γραμμές της EASL ή άλλες κατευθυντήριες γραμμές που περιλαμβάνουν τα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ναρκωτικών. Πολλά FPs του C-EHRN (24/35) έχουν παρατηρήσει θετικό αντίκτυπο αυτών των κατευθυντήριων γραμμών, με 19/33 πόλεις να αναφέρουν ως αποτέλεσμα καλύτερη πρόσβαση σε εξετάσεις και θεραπεία για τον HCV. Οι προκλήσεις εφαρμογής, ωστόσο, μπορεί να σημαίνουν ότι οι κατευθυντήριες γραμμές έχουν περιορισμένη συνάφεια στην πράξη. Οι προκλήσεις περιλαμβάνουν ξεπερασμένες κατευθυντήριες γραμμές, περίπλοκα συστήματα εξετάσεων και θεραπείας, έλλειψη υπηρεσιών και τις επιπτώσεις του COVID-19, το οποίο έχει περιορίσει τις εξετάσεις και τη θεραπεία.

Το 2020 και το 2021, τα νέα φάρμακα για τη θεραπεία του HCV (αντιικά άμεσης δράσης, DAA) ήταν διαθέσιμα σε όλες τις χώρες. Ωστόσο, εξακολουθούσε να υπάρχει μια σειρά από περιορισμούς όσον αφορά την προσβασιμότητα, όπως περιορισμοί για όσους κάνουν επί του παρόντος ενέσιμη χρήση ναρκωτικών, πρόσβαση μόνο σε πρώην χρήστες και πρόσβαση μόνο σε όσους

είναι εγγεγραμμένοι σε θεραπεία με οπιοειδείς αγωνιστές (OAT). Επιπλέον, η μεγάλη πλειονότητα των FPs δήλωσε ότι τα DAA χρησιμοποιούνται σύμφωνα με την επίσημη πολιτική της χώρας τους. Η θεραπεία αναφέρθηκε ότι αποζημιώνεται από την ασφάλιση υγείας ή τη δημόσια υπηρεσία υγείας σε 31 από τις 34 χώρες, αν και σε 9 χώρες υπάρχουν περιορισμοί στην αποζημίωση.

Μια ουσιαστική πτυχή της προσβασιμότητας και του αντίκτυπου της εξέτασης και της θεραπείας για τον HCV είναι μια καλά λειτουργούσα συνέχεια περιθάλψης, συμπεριλαμβανομένης της παροχής υπηρεσιών μείωσης της βλάβης χαμηλού ορίου. Η βελτίωση της χαμηλής απορρόφησης των εξετάσεων και της θεραπείας για τον HCV μεταξύ των ατόμων που κάνουν ενέσιμη χρήση ναρκωτικών είναι ζωτικής σημασίας με τη συμπερίληψη οργανώσεων μείωσης της βλάβης και οργανώσεων που καθοδηγούνται από τους χρήστες ως συνέχεια των υπηρεσιών που παρέχουν διαχείριση του HCV σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα. Ωστόσο, το 77% των FPs ανέφεραν περιορισμούς στις πόλεις όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι οργανώσεις μείωσης της βλάβης αντιμετωπίζουν τον HCV. Οι πιο συχνά αναφερόμενοι περιορισμοί ήταν η έλλειψη χρηματοδότησης, η ενσωμάτωση της φροντίδας και η πολιτική υποστήριξη. Σε ανησυχητικό επίπεδο, αρκετά FP ανέφεραν ότι η κατάσταση επιδεινώθηκε τα τελευταία δύο χρόνια όσον αφορά την ευαισθητοποίηση για τον HCV, τις εξετάσεις και τη θεραπεία του HCV και τη μη επεμβατική αξιολόγηση στο στάδιο της ηπατικής ίνωσης. Ωστόσο, ο συντονισμός μεταξύ των παρόχων υγειονομικής και κοινωνικής περίθαλψης παρέμεινε ο ίδιος ή βελτιώθηκε όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών, την επικοινωνία

νωνία και την παροχή υπηρεσιών, με μόνο 8 από τις 35 χώρες να αναφέρουν αρνητική πρόοδο.

Το 2021, οι περισσότερες πόλεις (83%) ανέφεραν ότι τα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ναρκωτικών μπορούν να κάνουν ταχεία εξέταση για τον HCV σε περιβάλλοντα χαμηλού ορίου σε υπηρεσίες μείωσης της βλάβης- πάνω από τις μισές δήλωσαν ότι οι ταχείες εξετάσεις είναι συνήθως διαθέσιμες σε κλινικές θεραπείας ναρκωτικών και λοιμωδών νοσημάτων, ενώ λιγότερες από τις μισές δήλωσαν ότι ένας γενικός ιατρός μπορεί να διενεργήσει την εξέταση. Από το 2020, η επιβεβαιωτική εξέταση αίματος για το HCV RNA και η θεραπεία για τον HCV είναι είναι συχνότερα διαθέσιμα για τα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ναρκωτικών στις κλινικές λοιμώξεων (94%) και στις γαστρεντερολογικές κλινικές (63%), αλλά, σε σύγκριση με πέρυσι, η διαθεσιμότητά τους φαίνεται να έχει μειωθεί στις κλινικές θεραπείας ναρκωτικών και να παραμένει στο ίδιο επίπεδο στα κέντρα μείωσης της βλάβης.

Όσον αφορά τη συνταγογράφηση DAAs, οι γαστρεντερολόγοι (31/35) είναι οι πιο συνηθισμένοι, ακολουθούμενοι από τους ειδικούς λοιμώξεων (28/35) και τους γενικούς ιατρούς (10/35). Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές εντός της Ευρώπης όσον αφορά το πού και πώς τα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ναρκωτικών μπορούν να κάνουν εξετάσεις HCV. Οι εγκαταστάσεις που προσφέρουν εξέταση πρέπει να παρέχουν τόσο εξέταση HCV όσο και θεραπεία, καθώς η εξέταση σε εγκαταστάσεις φροντίδας αυξάνει τόσο την εξέταση HCV όσο και τη σύνδεση με τη φροντίδα. Ωστόσο, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η ενσωμάτωση της εξέτασης και της θεραπείας στον ίδιο χώρο εξακολουθεί να είναι πολύ σπάνια.

Πρόληψη της υπερβολικής δόσης (Overdose Prevention – OD)

Η υπερβολική δόση ναρκωτικών (OD) αποτελεί σημαντικό ζήτημα στην Ευρώπη, προκαλώντας πολλούς θανάτους, ιδίως μεταξύ των νέων. Υπάρχει αυξημένη ανάγκη για την εφαρμογή καλύτερων μέτρων πρόληψης στις χώρες.

Είκοσι έξι από τα 35 FPs επιβεβαίωσαν ότι η πρόληψη της υπερβολικής δόσης αναφέρεται σε τουλάχιστον ένα επίσημο έγγραφο πολιτικής στη χώρα/στις πόλεις τους. Ωστόσο, από το 2020, τα FPs αναφέρουν ότι σημαντικά ζητήματα λείπουν από τις υπάρχουσες κατευθυντήριες γραμμές, όπως η ναλοξόνη και η ναλοξόνη για το σπίτι, η πρόσβαση σε θεραπεία με οπιοειδείς αγωνιστές με χαμηλό κατώφλι, η συνεχής κατάρτιση για την πρόληψη της υπερβολικής δόσης και η πρόληψη της υπερβολικής δόσης για μη οπιοειδή.

Όπως και το 2020, τα FPs το 2021 είχαν παρατηρήσει ότι τα οπιοειδή εμπλέκονται κυρίως σε περιστατικά υπερβολικής δόσης, με η φαιντανύλη σε μικρότερο βαθμό, ενώ οι λιγότερες περιπτώσεις αφορούσαν άλλα συνθετικά οπιοειδή. Μόνο το 15% των FP ανέφεραν την κοκαΐνη και την κοκαΐνη κρακ ως συχνά εμπλεκόμενες σε υπερβολικές δόσεις, ενώ η μεθαμφεταμίνη ήταν ελαφρώς μεγαλύτερη σε ποσοστό 20%. Ουσίες που αναφέρονται λιγότερο περιλαμβάνουν την γκαμπαπεντίνη, την πρεγκαμπαλίνη, την μεφεδρόνη, τη νάλφα-PVP και τα συνθετικά κανναβινοειδή.

Μια άλλη ομοιότητα στα ευρήματα του 2020 και του 2021 ήταν τα τυπικά χαρακτηριστικά των θυμάτων υπερβολικής δόσης και οι συνθήκες θανάτου τους. Ορισμένα χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν τη χρήση

ναρκωτικών μόνοι τους, την εμπλοκή σε χρήση πολλαπλών ναρκωτικών, τη μη πρόσβαση σε ναλοξόνη και την έλλειψη στέγης με στέρηση διατροφής και ύπνου. Παρόμοια με το 2020, οι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι για την προστασία από την υπερβολική δόση είναι ζωτικής σημασίας η πρόσβαση στη ναλοξόνη, στα δωμάτια κατανάλωσης ναρκωτικών (DCR) και σε άλλες υπηρεσίες μείωσης της βλάβης. Ζήτησαν επίσης την αύξηση της διανομής της ναλοξόνης από ομοτίμους και τη χορήγηση ναλοξόνης σε περιβάλλοντα περιθάλψης εκτός των νοσοκομείων. Τα FPs περιέγραψαν τις κύριες προκλήσεις που σχετίζονται με την αντιμετώπιση της υπερβολικής δόσης στις πόλεις τους ως έλλειψη πρόσβασης σε προγράμματα πρόληψης υπερβολικής δόσης που σώζουν ζωές, πληροφόρησης και (χαμηλού ορίου) πρόσβασης στη ναλοξόνη.

Ο αριθμός των εκστρατειών που απευθύνονται στην πρόληψη των περιστατικών υπερβολικής δόσης ήταν χαμηλός το 2020 και το 2021, με πάνω από το 60% να αναφέρει την ανυπαρξία εκστρατείας το 2021. Συγκρίνοντας τις εκστρατείες πρόληψης υπερβολικής δόσης των δύο τελευταίων ετών, το 2021 φάνηκε να είχε λιγότερα δρώμενα στις πόλεις των FPs από ό,τι το 2020, και όταν υπήρχαν, ήταν είτε γενικευμένες είτε επικεντρωμένες μόνο στα οπιοειδή. Παρόλο που ο αριθμός των εκστρατειών ήταν χαμηλός, η εκπαίδευση για την πρόληψη των περιστατικών υπερβολικής δόσης φέρεται να ήταν υψηλή στις πόλεις των FPs, με 27 από τους 35 ερωτηθέντες να δηλώνουν ότι υπήρχε κάποια μορφή εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση ήταν διαθέσιμη κυρίως για το προσωπικό μείωσης της βλάβης (12/35 πόλεις),

για άτομα που κάνουν χρήση οπιοειδών (19/35 πόλεις) ή για ιατρικό προσωπικό (16/35 πόλεις). Παρ' όλα αυτά, 8 πόλεις ανέφεραν ακόμη ότι δεν υπάρχει εκπαίδευση για την πρόληψη των υπερβολικής δόσης, παρόλο που υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες για τις υπερβολικές δόσεις. Η εκπαίδευση είναι επίσης πιο συχνή για τη διαχείριση από το προσωπικό και όχι από τους ομότειμους, κάτι που είναι παρόμοιο και στα δύο έτη.

Οι δραστηριότητες πρόληψης των υπερβολικών δόσεων δεν έχουν, σύμφωνα με τις αναφορές, βελτιωθεί στις πόλεις τα τελευταία δύο χρόνια. Οι κύριες αλλαγές που θα ήθελαν να δουν τα FPs περιλαμβάνουν την αύξηση της διαθεσιμότητας ναλοξόνης, την αύξηση της παροχής κατάρτισης για την πρόληψη των υπερβολικών δόσεων, την αναβάθμιση/δημιουργία DCR (τοποθεσιών ασφαλούς κατανάλωσης ναρκωτικών) και υπηρεσιών ελέγχου ναρκωτικών, συμπεριλαμβάνοντας ουσιαστικά την κοινότητα των ατόμων που κάνουν χρήση ναρκωτικών στα σχέδια και τις πολιτικές πρόληψης των υπερβολικών δόσεων και παρέχοντας ασφαλές εξοπλισμό.

Παρόλο που η ναλοξόνη ήταν ευρέως διαθέσιμη στις πόλεις των FPs (80%) το 2020 και το 2021, η διαθεσιμότητα γίνεται κυρίως μέσω ιατρικών υπηρεσιών και προσωπικού. Το 2021, 28 FPs ανέφεραν ότι η ναλοξόνη ήταν διαθέσιμη κυρίως στο ιατρικό προσωπικό των νοσοκομείων (93%) και στα ασθενοφόρα (89%), παρόμοια με τα ευρήματα του 2020. Ως θετική εξέλιξη, η διαθεσιμότητα φέρεται φέτος να ήταν υψηλότερη από τα άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών και τους συγγενείς και φίλους τους. Είκοσι FPs δήλωσαν ότι η ναλοξόνη είναι διαθέσιμη απευθείας σε άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών έναντι 16 FPs το 2020. Η ναλοξόνη βρίσκεται κυρίως στην ενέσιμη μορφή της, με μικρή αύξηση της ενδορινικής διαθεσιμότητας από 14 πόλεις το 2020 σε σύγκριση με 15

πόλεις το 2021. Η ναλοξόνη για το σπίτι και η διανομή σε υπηρεσίες ναρκωτικών παρουσίασαν επίσης αύξηση, καθώς 16 FPs ανέφεραν ότι διαθέτουν ναλοξόνη για το σπίτι στις πόλεις τους το 2021 έναντι 11 ΠΠ το 2020. Οι προκλήσεις στη διαθεσιμότητα της ναλοξόνης περιλαμβάνουν τη χορήγηση μόνο από ιατρικό προσωπικό, την ανάγκη ιατρικής συνταγής, την έλλειψη χρηματοδότησης και πολιτικής υποστήριξης. Σύμφωνα με τα FPs, η ναλοξόνη πρέπει να είναι διαθέσιμη μέσω της διανομής από ομότειμους, πρέπει να είναι διαθέσιμη για να την παίρνει κανείς μαζί του στο σπίτι, πρέπει να είναι δωρεάν και πρέπει να είναι διαθέσιμη στα φαρμακεία.

Τα περισσότερα FPs ΠΠ αναφέρουν ότι διαθέτουν μεθαδόνη (33 FPs) και βουπρενορφίνη (33 FPs) για την θεραπεία με οπιοειδείς ανταγωνιστές, γεγονός που δείχνει αύξηση σε σύγκριση με τα ευρήματα του 2020. Υπάρχουν εμπόδια στην πρόσβαση σε θεραπεία με οπιοειδείς ανταγωνιστές και ο στιγματισμός των ατόμων που κάνουν χρήση ναρκωτικών και το υψηλό όριο για την είσοδο ή την παραμονή σε θεραπεία φαίνεται να είναι οι κύριοι παράγοντες και στα δύο έτη. Σύμφωνα με τα FPs, αυτό που πρέπει να βελτιωθεί για την θεραπεία με οπιοειδείς ανταγωνιστές είναι η μείωση του ορίου για την έναρξη και τη συνέχιση της θεραπείας, η διατήρηση της πρακτικής των δόσεων που λαμβάνονται στο σπίτι, η αύξηση της κάλυψης και η αύξηση του αριθμού των συνταγογράφων και των παρόχων θεραπείας ΟΑΤ. Ορισμένες από αυτές τις πρακτικές βελτιώθηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 και προσπάθειες απαιτούνται για τη διατήρηση αυτών των θετικών αλλαγών. Επιπλέον, συνιστάται επίσης η διερεύνηση της ασφαλούς προμήθειας άλλων ουσιών εκτός των οπιοειδών, όπως τα διεγερτικά και οι βενζοδιαζεπίνες.

Νέες τάσεις για τα φάρμακα (New Drug Trends - NDT)

Οι νέες ψυχοδραστικές ουσίες (NPS) στην παγκόσμια και την ευρωπαϊκή αγορά εξακολουθούν να αποτελούν σημαντική ανησυχία για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τα γραφεία επιβολής του νόμου και τις ΟΚΠ που εργάζονται στον τομέα. Καθώς ο αριθμός των νέων ναρκωτικών που εισέρχονται στην αγορά παραμένει υψηλός, οι βασικές πληροφορίες σχετικά με τις ουσίες αυτές παραμένουν χαμηλές.

Δέκα από τα 34 FPs που συμμετείχαν στην έρευνα για τις νέες τάσεις στα ναρκωτικά (NTN) ανέφεραν την εμφάνιση μιας νέας ουσίας στην αγορά στις πόλεις τους το 2021. Το συνθετικό κανναβινοειδές αναφέρθηκε συχνότερα από 6 από τα 10 FPs, κάτι που συνέβαινε και το 2020. Σύμφωνα με τα FPs, οι περισσότεροι άνθρωποι δεν έκαναν σκόπιμα χρήση συνθετικών κανναβινοειδών, καθώς συχνά πωλούνταν λανθασμένα ως άλλες ουσίες, παρά το γεγονός ότι είναι πολύ πιο ισχυρά από την κανονική κάνναβη. Παράλληλα με τις νέες ουσίες, τα FPs σε 3 πόλεις ανέφεραν νέους συνδυασμούς ουσιών το 2021 που δεν είχαν αναφερθεί το προηγούμενο έτος, όπως το Rivotril με MDMA και το GHB με διεγερτικά.

Δεκατρείς από τα 33 FPs ανέφεραν αλλαγές στις ουσίες που χρησιμοποιούνται από τις ομάδες-στόχους τους, όπως για παράδειγμα γνωστές ουσίες που χρησιμοποιούνται για πρώτη φορά. Ορισμένες από αυτές τις ουσίες περιλαμβάνουν GHB (από νεότερα άτομα, άτομα που κάνουν χρήση διαφορετικών τύπων ναρκωτικών ή από ομάδες που συμμετέχουν στο chemsex), μεθαμφεταμίνη, 3-MMC, speed (από άτομα που προηγουμένως έκαναν ενέσιμη χρήση ηρωίνης), ηρωίνη (από μετανάστες) και κοκαΐνη (από προηγούμενους

χρήστες ηρωίνης). Ωστόσο, δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές αλλαγές σε σύγκριση με την έκθεση του 2020.

Για τους περισσότερους ερωτηθέντες (25/33), δεν παρατηρήθηκαν νέες ή διαφορετικές οδοί χορήγησης (RoA) ουσιών. Εάν σημειώθηκαν κάποιες, επρόκειτο για συγκεκριμένες ουσίες που χρησιμοποιούνται από μία από τις ομάδες-στόχους τους. Όσοι παρατήρησαν νέες RoA (8 FPS) ανέφεραν διάφορες αλλαγές, από νέους που άρχισαν να χρησιμοποιούν φαγώσιμων προϊόντων κάνναβης μέχρι την ένεση κοκαΐνης. Η χρήση φαγώσιμων προϊόντων κάνναβης από νέους αναφέρθηκε για πρώτη φορά σε σχέση με τα προηγούμενα έτη.

Παρ' όλα αυτά, η παροχή υπηρεσιών για νέες ομάδες-στόχους ξεκίνησε σε 10 πόλεις των FPs. Αυτές οι ομάδες-στόχοι περιλαμβάνουν άτομα από κοινότητες chemsex, νέους, άτομα που έχουν πολεμήσει στον ρωσοουκρανικό πόλεμο και μετανάστες. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται αφορούν κυρίως υπηρεσίες μείωσης της βλάβης, όπως ανταλλαγή βελονών, ομάδες αυτοϋποστήριξης, εργασία προσέγγισης από ομότιμους σε ομότιμους ή υπηρεσίες που απευθύνονται ειδικά σε άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών σε κοινότητες chemsex.

Η παρακολούθηση των τάσεων για τα ναρκωτικά είναι απαραίτητη για τον σχεδιασμό πολιτικής και απαιτεί ειδική εμπειρογνωμοσύνη. Η εφαρμογή υπηρεσιών ελέγχου των ναρκωτικών σε επίπεδο πόλεων σε όλη την Ευρώπη είναι απαραίτητη για τον εντοπισμό νέων, λανθασμένα πωλούμενων ή νοθευμένων ουσιών.

COVID-19 και υπηρεσίες μείωσης της βλάβης

Λόγω της πανδημίας COVID-19, οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν εφαρμόσει διάφορες στρατηγικές περιορισμού του ιού από το 2019. Στρατηγικές όπως το κλείσιμο των συνόρων, το lockdown, η αυξημένη αστυνομική παρουσία και η μείωση των υπηρεσιών είχαν ποικίλες επιπτώσεις στα άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών και στις υπηρεσίες μείωσης της βλάβης. Από την άλλη πλευρά, η πανδημία έφερε ευκαιρίες για την προώθηση ορισμένων πρακτικών μείωσης της βλάβης.

Τα περισσότερα ΠΠFPs ανέφεραν ότι η πανδημία εξακολούθησε να επηρεάζει τις δραστηριότητές τους για τη μείωση της βλάβης, αλλά ο αριθμός μειώθηκε το 2021 σε σύγκριση με το 2020. Το 2021, μερικές υπηρεσίες εξακολουθούσαν να αγωνίζονται με περιορισμένο προστατευτικό εξοπλισμό COVID-19 για το προσωπικό και τους χρήστες, αλλά όχι στον βαθμό του 2020. Υπήρξαν επίσης λιγότερες μειώσεις υπηρεσιών φέτος, αν και ορισμένες εγκαταστάσεις έπρεπε ακόμη να κλείσουν. Παρόμοια με το 2020, σχεδόν όλες οι υπηρεσίες στις οποίες εργάζονται τα FP προσαρμόστηκαν στις αλλαγές που επέφερε η πανδημία.

Το 2021, ορισμένες μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της πανδημίας ήταν επίσης εμφανείς σχετικά με το προσωπικό μείωσης της βλάβης. Οι προκλήσεις που ανέφεραν τα FP περιλάμβαναν τον φόβο μόλυνσης με COVID 19 κατά την εργασία (23 από τα 34 FP), αυξημένο φόρτο εργασίας (24 FP), επαγγελματική εξουθένωση και ψυχολογική δυσφορία.

Ωστόσο, αναφέρθηκαν θετικές αλλαγές και καινοτομίες λόγω της πανδημίας COVID-19. Η εκπαίδευση γύρω από το COVID-19 έλαβε χώρα και διατηρήθηκε στις περισσότερες (24/34) υπηρεσίες FP, αλλά διακόπηκε σε 4. Σε αρκετές περιπτώσεις διατηρήθηκε επίσης χαμηλότερο όριο για την πρόσβαση σε θεραπεία με οπιοειδείς ανταγωνιστές (OAT) και διατηρήθηκε αυξημένη διάρκεια συνταγογράφησης OAT σε 18 πόλεις. Σε 17 πόλεις, διατηρήθηκαν πρόσθετες υπηρεσίες προσέγγισης, αν και διακόπηκαν σε 7. Οι βελτιωμένες υπηρεσίες OAT διατηρήθηκαν σε 16 πόλεις FP, με την τηλεφωνική ή τηλεϊατρική να είναι η πιο διατηρήσιμη δραστηριότητα χαμηλού ορίου. Βελτιωμένη διανομή ναλοξόνης είχε πραγματοποιηθεί μόνο σε 11 FP πόλεις, αλλά διατηρήθηκε σε 9 από αυτές. Τα FPs ανέφεραν ότι οι διαδικτυακές υπηρεσίες δημιουργήθηκαν επίσης ως αποτέλεσμα της πανδημίας και διατηρήθηκαν.

Τα άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών αντιμετώπισαν πολλές προκλήσεις κατά τη διάρκεια της πανδημίας, όπως αναφέρθηκε από τη σκοπιά των παρόχων υπηρεσιών. Το πιο προβληματικό ζήτημα αφορά την κοινωνική απομόνωση, η οποία αξιολογήθηκε είτε ως πολύ δύσκολη είτε ως προβληματική από τα 31/35 FPs, και τα αυξημένα προβλήματα ψυχικής υγείας, τα οποία αξιολογήθηκαν από 29 FPs. Άλλα ζητήματα, όπως η περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, τα δώματα κατανάλωσης ναρκωτικών (DCRs) και ο έλεγχος των ναρκωτικών, αξιολογήθηκαν από πολλά FPs. Η αύξηση της αστυνομικής παρουσίας στο δρό-

μο ήταν επίσης προβληματική για τα άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών. Σχεδόν όλες οι προκλήσεις, εκτός από την πρόσβαση σε OAT, αξιολογήθηκαν ως παρουσιάζουσες σημαντικότερες δυσκολίες το 2021 σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Πολύ περισσότερα FPs είδαν αύξηση των ποσοστών υπερβολικής δόσης το 2021, με 11 FPs να αναφέρουν αύξηση σε σύγκριση με μόλις 3 FPs το 2020.

Οι πάροχοι υπηρεσιών και οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η εστίαση στο COVID-19 ήταν επιζήμια για άλλους τύπους περίθαλψης, ιδίως όσον αφορά την εξέταση και τη θεραπεία για τον HIV και τον HCV για άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών. Τα FPs ανέφεραν επίσης αρνητικές επιπτώσεις, με τις υψηλότερες να αφορούν τις εξετάσεις HCV (56% των FPs) και θεραπεία HCV (47% των FPs). Από την άλλη πλευρά, ελάχιστα FPs ανέφεραν ότι είδαν θετικό αντίκτυπο της πανδημίας στη φροντίδα του HCV για τα άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών. Μια σημαντική θετική επίδραση αφορούσε καινοτόμες προσεγγίσεις για την εξέταση του HCV (4 FPs), εκστρατείες ευαισθητοποίησης (3 FPs), θεραπεία του HCV (2 FPs) και μη επεμβατικές διαγνώσεις (1).

Όσον αφορά τον εμβολιασμό COVID-19, ο καθορισμός των προτεραιοτήτων κατά τη λήψη των εμβολίων διέφερε από χώρα σε χώρα. Ορισμένα επαγγέλματα θεωρήθηκαν απαραίτητα και η παροχή υπηρεσιών συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας, επομένως έλαβαν προτεραιότητα στον εμβολιασμό. Καθώς ορισμένες υπηρεσίες δεν θεωρούνταν κρίσιμες, η πρόσβαση στους εμβολιασμούς δεν ήταν πάντα διαθέσιμη. Το προσωπικό υγειονομικής περίθαλψης για τη μείωση της βλάβης θεωρούνταν βασικοί εργαζό-

μενοι και βρισκόταν σε διαδικασία εμβολιασμού κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, σύμφωνα με 24/34 FPs. Ωστόσο, οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι ψυχολόγοι ή οι ομότιμοι προσέγγισης δεν θεωρούνταν μερικές φορές απαραίτητοι.

Οι υπηρεσίες μείωσης της βλάβης προσέφεραν πρόσβαση χαμηλού ορίου σε εμβολιασμό για τα άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών σε χώρο όπου συχνάζουν και έχουν αναπτύξει σχέσεις εμπιστοσύνης με το προσωπικό. Οι υπηρεσίες μείωσης της βλάβης σε 13/34 πόλεις των FPs συμμετείχαν σε εθνικές στρατηγικές εμβολιασμού για την προσέγγιση ατόμων που κάνουν χρήση ναρκωτικών.

Οι υπηρεσίες μείωσης της βλάβης, τα άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών και τα μέλη του προσωπικού έχουν όλοι επηρεαστεί από την πανδημία COVID-19. Η πανδημία έφερε αρκετές προκλήσεις, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις επιδεινώθηκαν το 2021 σε σύγκριση με το 2020. Ευτυχώς, η πανδημία έφερε επίσης ορισμένες θετικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη της μείωσης της βλάβης, οι οποίες, σε ορισμένες περιπτώσεις, διατηρήθηκαν το 2020 και το 2021.

C-EHRN envisions a fair and more inclusive Europe, in which people who use drugs, including other related vulnerable and marginalized people, have equal and universal access to health and social services without being discriminated against and stigmatized.

We advocate for a harm reduction approach that is based on solid evidence and on human rights principles, and addresses both health and social aspects of drug use.